

DERLENMİŞ TÜRK HALK MASALLARININ ÇOCUK EDEBİYATI
İÇİN YENİDEN YAZILMASI
THE RE-WRITING OF FOLKTALES FOR CHILDREN'S LITERATURE

İLKNUR TATAR KIRILMIŞ

Dr. Öğr. Üyesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
Assist. Prof. Dr. Ondokuz Mayıs University, Faculty of Letters, Department of Turkish Literature and Language

ilknurtatarkirilmis@gmail.com

 <https://orcid.org/0000-0003-2155-7062>

Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi - Journal of Turkish Researches Institute
TAED-64, Ocak - January 2019 Erzurum
ISSN-1300-9052

Makale Türü-Article Types : Araştırma Makalesi-Research Article

Geliş Tarihi-Received Date : 13.07.2018

Kabul Tarihi-Accepted Date : 24.01.2019

Sayfa-Pages : 233-270

 <http://dx.doi.org/10.14222/Turkiyat3986>

www.turkiyatjournal.com

<http://dergipark.gov.tr/ataunitaed>

This article was checked by

 iThenticate®

DERLENMİŞ TÜRK HALK MASALLARININ ÇOCUK EDEBİYATI İÇİN YENİDEN YAZILMASI THE RE-WRITING OF FOLKTALES FOR CHILDREN'S LITERATURE

İLKNUR TATAR KIRILMIŞ

Öz

Yazarların meslekî gelişimleri açısından gerek dünyada gerekse ulusal sınırlar içerisinde yazılan her eser önemli birer kaynaktır. Bir yazarın farklı ve kalıcı kılan şey, kültürünü oluşturan dinamiklerden haberdar olması ve edindiği birikimi kendi özel penceresinden aktarabilmesinde gizlidir. Yaratıcı yazarlık uygulamalarıyla yazabilmenin atmosferi, yazının teknik hususları, edebî modalar ve estetik gibi birçok husus öğretilbilir bir ortama taşınmıştır. Dünya literatüründe yaratıcı yazarlığa dair yapılan atölye çalışmalarında "Masalları Yeniden Yazmak" programı özellikle çocuk edebiyatı için işlek bir hâle getirilmeye çalışılmaktadır. Türk çocuk edebiyatı açısından masalların yerli bir unsur olarak yeniden yazılması hususu sınırlı sayıda yazar tarafından denenmektedir. Somut olmayan mirası aktarabilecek en önemli kaynaklardan birisi olan bu edebî türün, Keloğlan dışında, ortak hafızadaki yeri yabancı masallara terk edilmiş durumdadır. Bu araştırmada masalların Türk edebiyatında kullanılmasına genel bir çerçeve içerisinde bakılmaya çalışıldı. Çocuk edebiyatının önemli kıstaslarından çocuğa görelilik ilkesiyle Halk Edebiyatı sahasında derlenmiş bazı masalların kurgu ve diline dair tekliflerle yazı dilinin sözlü kültürden ayrılan özellikleri üzerinde duruldu. Yücel Feyzioğlu'nun Tatar Türklerinden derlenmiş Saran ile Yumart adlı masala uyguladığı yeniden yazma tekniği örneklendirilerek çocuklara yönelik yazarlık faaliyetleri için akademik birikimden faydalanmaya dikkat çekildi.

Anahtar Kelimeler: Yaratıcı yazarlık, masal ve yeniden yazma, çocuğa görelilik, derleme masallar ve yazı dili, çocuk edebiyatı, Yücel Feyzioğlu, Saran ile Yumart

Abstract

Every work written in the world and in national boundaries in the name of literature is an important source for the professional development of authors. What makes a writer different and permanent is to be aware of the dynamics that make up his culture and to transfer his knowledge from his own point of view. With creative writing practices; the atmosphere of writing, technical aspects of literature, literary fashion and aesthetics have been moved to a teachable environment. In the world literature, in the workshops on creative writing, the program 'Rewriting Tales' is aimed to be made especially for children's literature. In terms of Turkish children's literature, the re-writing of tales as part of their native culture is being tried by a limited number of authors. Apart from Keloğlan, this literary type, which is one of the most important sources that can convey the intangible heritage, has been abandoned, its place being taken by foreign tales. In this study, it is aimed to look at the general use of tales in Turkish literature. In this study, a few stories collected from the folk have been evaluated on the principles of children's literature and some requests have been made on the aspects of fiction and plot. Yücel Feyzioğlu's rewriting of the Tatar Turks' story "Saran and Yumart" has been used as an example for using the academic expertise in the field of children's writing.

Key Words: creative writing, re-writing folk tales, child appropriateness, children literature, Yücel Feyzioglu.

Giriş

Masallar, toplumlara ait kültürel unsurları ortak bilinçaltında muhafaza eden ve zamana yenilmeyen bir edebî türdür. İnsanlığın korkunç canavarlar, devler, peri kızları ve sultanlarla temsil edilen çözümlü imkânsız görünen problemleriyle mücadelelerini bu anlatıda tutan husus sadece mutlu son değildir. Özellikle çocuklar, bu tür metinlerle kendi dünyasına çok yakın bulunduğu gerçeküstüne geçişe bir yol bulunduğu gibi, sıra dışı güçlükleri yaşından beklenmeyen bir sorumlulukla düşünme fırsatı bulur. Düşünme ve hayal etme becerilerine katkısı dikkate alınarak masalların sürekli olarak sinema ve tiyatro sahnelerine veya edebiyata yeniden taşınmasında eskimeyen bir ihtiyaç bulunur.

Ulaşımın henüz yeterince gelişmediği, dolayısıyla kültürlerin birbirlerini görme imkânlarının kısıtlı olduğu devirlerde dahi masalların ticaret kervanlarının peşinde dünyayı dolaştığı bilinen bir hadisedir. Bu edebî tür, kendi coğrafyasına ait tipik insan anlayışını, toplumsal yaşamın dayandığı temel değerleri, asırlarca yaşatılan arketipler gibi millî birçok unsuru bünyesinde damıtarak muhafaza eder. Bu yüzden Batı ve Doğu coğrafyalarına ait masallar olağanüstüne bakışındaki ortaklığın yanı sıra pek çok yönden farklıdır: "İnsanlığın hayat içinde ve tabiat karşısındaki ortak duygu ve düşüncelerinin temlerini işleyen masallar, söylendikleri dile göre millî karakter kazanırlar. Hint ve Türk masalı deyişimiz bundandır." (Elçin 1981:388)

Sözlü kültürün olanaklarıyla beslenerek geçmişten bugüne masalların taşınmasında iki yol dikkat çeker. Bu metotlardan biri halkın içinde anlatılarak yaşayan sözlü kültür geleneği, diğeri ise okuryazar kesimin ilgisini çeken kaydedilmiş yazılı yöntemdir (Zipes 2015:7). Anonim masalların dışında türün teknik unsurlarının kullanılarak yazılan masallarına ise "sanat masalı" adı verilmektedir. Yapay nitelikli, yazarı belli olan bu tür masalların kahramanları çoğunlukla perilerdir. Bunların konuları gerçektir ve hayalî mekânlarda geçerler. Kahramanların problemleri çözmelerinde tılsım, fal veya olağanüstü durumlar etkilidir. Cumhuriyet döneminden sonra yaygınlık kazanan edebî masallarda/sanat masallarında kültürel mirasın motiflerinden ziyade Batı masallarına ait unsurlar daha etkilidir.

Halk Edebiyatı sahasında yapılan taramalarda derlenen sözlü masalların yazılı kayda geçirilmesine dair bazı kurallar bulunur. Pertev Naili Boratav, masal derleyicisinin metne karşı koruması gereken bilimsel tavra işaret eder. Araştırmacı, bugüne kadar ulaşılmış bir metnin zamana karşı verdiği savaşı göz önünde tutarak üslubunun korunması gerektiğini düşündür:

"...bence halk masalının sözlü gelenekte eriştiği üslup, dil ve ifade olgunluğu vardır. Onun için, usta masalcıdan yazılan bir masalı, ona hiç dokunmadan yayınlamak en iyi yoldur. Sözüün gelişi' hiç dokunmadan' diyorum. Masalı bugüne kadar işleyenler, konusuna ilişmeseler bile, diline üslubuna tam bir serbestlikle tasarruf etmekte mahzur görmemişler, onu 'yeni baştan' yazmışlardır. Ben, masalın dilinde ve üslubunda da halk sanatçısının çeşnisini bırakmalı diyorum. Bunu yaparken, sözlü anlatmanın yazıya geçerken gerektirdiği bazı 'ufak dokunmalar' elbette olacaktır. Şive farklarını, bölgelere göre çeşitlenen gramer tasarruflarını, yalnız sözlü anlatmada işe yarayan kitaba geçen metinde ise, onun değerine zarar getiren pürüzleri gidermek gibi. Bu türlü dokunmalar masalın kendi geleneğindeki yapısına zarar vermez, belki onu bozmadan, kendi yapısı içinde değerlendirir."

(Boratav 2007:12).

Masal derlemeleri için Boratav'ın teklif ettiği hususlar bilimsel metot açısından anlaşılır bir durumdur. Derlenmiş halk masallarının orijinal hâliyle arşivlenmesi sadece Halk Edebiyatı için değil, birçok disiplinin metinleri ilk haliyle değerlendirebilmesi açısından gereklidir. Masalların edebiyat dünyasında yaşaması ve bu türle kültürel kodlarının hatırlatılması bazen o metinler üzerinde yeniden çalışmayı gerektirebilir. Gerek dünya gerekse Türk edebiyatında masalın güncel edebiyata taşınması postmodern akımın tesiriyle daha popüler hale gelmiştir. Yetişkin edebiyatında ironik bir materyale dönüşen masalın çocuklar için yeniden yazılması farklı bir uygulama sahasıdır. Masalı yeniden yazmak (re-writing fairy tale) şeklinde nitelendirilen atölye çalışmasıyla, daha önce yazıya geçirilmiş veya sözlü kültür taranarak derlenmiş masalların pedagojik yönden gözden geçirilerek çocuklara uygun hale getirilmesi çalışmaları kastedilir (Malafantis & Ntoulia 2011:1). Bunun yanı sıra okul ortamında çocukların masal karakterlerini değiştirerek yeniden anlatmasına yönelik programlarla türün imkânlarından farklı bir alanda faydalanılmaya çalışılır (Core Knowledge 2013).

Bir masal metninin başka bir eserin içerisine taşınması için toplum arasında biliniyor olması önemlidir. Türk masallarının edebiyat dünyasına ilham mevzuu olarak kullanılması son derece sınırlıdır. Türk masallarının edebiyat dünyasında popüler metinler olarak kullanılmamasının sebebi yeterince bilinmemesinden kaynaklanıyor olabilir. Bu araştırmada masalların yeniden yazılmasına genel bir çerçevede bakılmıştır. Çocuk edebiyatına yönelik masal çalışmaları için derlenmiş halk masallarındaki kurgu ve dilin ilham olarak kullanılmasına dair bazı teklifler yapılmıştır. Akademik birikimin yazarlık çalışmalarına sunabileceği imkânlar, Yücel Feyzioğlu'nun derlenmiş bir Tatar masalı olan *Saran ile Yumart* metnine uyguladığı yeniden yazma tekniğine odaklanarak örneklendirilmiştir (2000).

1. Masalların Dönüştürülmesine Genel Bir Bakış:

1.1. Metinlerarasılık Açısından Masalların Yeniden Yazılması/Dönüştürülmesi

1960'lı yılların sonlarından başlayarak her yazınsal çözümlemenin zorunlu bir aşaması olarak görülen metinlerarasılık iki ya da daha çok metin arasında bir alışveriş, bir tür konuşma ya da söyleşim biçimi olarak tanımlanmaktadır. Julia Kristeva'ya göre metinlerarasılık, bir yazarın kendi eserinden önce yazılmış metin parçalarını kendi metninin bağlamında kaynaştırarak yeniden yazmasıdır. Bir metin daha önce yazılmış metinlerden aldığı kesitleri yeni bir anlatı düzeni içerisinde bir araya getirmekten başka bir şey olmadığına göre, metinlerarasılık da önceki yazarların metinlerine, eski yazınsal bir geleneğe bir tür öykünme işleminden başka bir şey de değildir (Aktulum 2014:16).

Masalların insan hafızasında çocukluk anılarına benzer bir nostaljiyle beslenmesi, onları her daim popüler bir anlatı yapmanın yanı sıra farklı sanat dallarında yeniden anlatılması fikri de canlı tutar. Bu tür, postmodernist romanlara metinlerarasılığın birçok yöntemiyle taşınır. Masallar, değişen zaman algısı ve bireylerin sosyal konumlarına dair düşünce kalıplarını eleştirmek için yeniden yazma işlemine tabi tutulur. Yazar, masalın olay örgüsünü bozmadan veya metnin hatırlanmasında anahtar görevli sözcükleri kullanarak bu metni okura hatırlatır.

Grimm Masalları, yayınlandığı yıldan (1812) dört yıl sonra Almandan başka dillere çevrilmiş ve o zamandan bu yana dünyada en fazla tercüme edilen eserler listesinden hiç düşmemiştir. Bu masalların 19. yüzyıldan bu yana hiç azalmayan popülaritesi hem araştırmacıların hem de yazarların dikkatini çekmiş ve eserin başarısının gerçek sebebi bulunmaya çalışılmıştır. Grimm Masalları dünyada Batı kimliğinin totemi olarak kabul edilmektedir (Hettinga 2012:135). Bu masalların dünya kültüründe oluşturduğu ün, Türk edebiyatına da yansımış ve yazarlar tarafından ilham unsuru olarak eserlerinde işlenmiştir. Bu çalışmada, masalların başka bir esere taşınırken uğradığı değişiklikler İhsan Oktay Anar ve Murathan Mungan'ın eserlerinden örneklendirilerek tanıtılacaktır. Bu yöntemle yazarlık ve metin ilişkisine dikkat çekilecektir.

Murathan Mungan, kültürel miras olan mitoloji ve masalları eserlerine yeniden yazmak için taşınmasıyla dikkat çeker. Yazarın seri olarak yazdığı *Kırk Oda*, *Üç Aynalı Kırk Oda*, *Yedi Kapılı Kırk Oda*, *Dokuz Anahtarlı Kırk Oda* adlı eserlerinde bu çalışma şeklinin yöntemi bariz olarak görülür. *Kırk Oda*'da (2017) yer alan "Yedi Cücesi Olmayan Bir Pamuk Prenses", "Zamanımızın Bir Kükedisi", "Yüzyıllık Uyuyan Güzel", "Aşkın Gözyaşları ya da Rapunzel ile Avare" başlıklı masalların isimlerinden anlaşılacağı üzere kaynakları açıkça işaret edilmiştir. Yazarın "Yedi Cücesi Olmayan Bir Pamuk Prenses" adlı masalında postmodernizm ve metin ilişkisinin boyutu örneklenir. Masalın anahtar kelimeleri Pamuk Prenses ve Yedi Cüce, yansılama yöntemine başvurularak kahramanların orijinal metindeki önem konumu değiştirilir. Metne eklenen belgisiz sıfatla "Yedi Cücesi Olmayan Bir Pamuk Prenses" sıradanlaştırılır (Yılmaz 2013:99). Prensesin orijinal metinde öne çıkan bir arzusu yokken Mungan'ın metninde Yedi Cüce sahibi olmayı istemesi bir diğer metinsel dönüştürmeye örnektir:

"Uzak ülkelerin birinde bir Pamuk Prenses yaşamış. Ne var ki bir Pamuk Prenses Yedi Cücesi olmayan prensesmiş. Bu yüzden hayatta en büyük emeli Yedi Cüceye sahip olmakmış. Sabah akşam penceresinin kıyasına oturur, kendisine yedi cüce vermesi için tanrıya yakarır, günün birinde çıkagelecek yedi cücenin yolunu gözlermiş. Kapısında Beyaz Atlı Şehzadelerin bini bir paraymış; Prenslerin biri gidip biri geliyormuş ama neye yarar? Yedi Cücesi yokmuş."

(Mungan 2017:9).

Masalda kötülüğün başlatıcısı üvey anne, Pamuk Prenses için kaygılanan normal bir anneye dönüştürülmüştür. Bu durum prensesi rahatsız eder ve kraliçenin meşhur aynasına yalvarır:

"N'olur üvey anneme söyle beni ormana göndertsin, boynumu kestirtsin, avcı bana acısın, bir tavşanın kanını sürsün bir beze... Ölümü öp ayna aynen bunları söyle üvey anneme." (Mungan 2017:10).

Mungan'ın Pamuk Prenses'inin güzellik çağı geçer ve yaşlanır. Prenses, istediği cücelere kavuşarak masalını devam ettirecek olay örgüsünden mahrum kalınca masalsız da kalır:

"Gün gelmiş iyice yaşlanmış, çirkin bir kız kurusu olmuş. Yaşamının da kendisi gibi iyice kuruduğunu görmüş şaşkınlıklar içinde korkulara,

kuşkulara kapılmış. Oysa masalından, düşlerinden de bir türlü vazgeçemiyormuş. Bunun üzerine masalında kendisine yeni bir yer edinmeye karar vermiş. Koluna bir elma sepeti takmış, dağ tepe demeden kulübe kulübe dolaşmaya başlamış.”

(Mungan 2017:10).

Masal metninde aktif bir özneye dönüşen Pamuk Prenses olay örgüsünü bilinen haline döndüremez. Bunun üzerine doksan yaşına kadar yalnız yaşar. Tabutu Yedi Cüce taşır ve mezarına kapanarak ağlarlar. Beyaz Atlı Şehzadeler ise ailevi nedenlerden dolayı katılamadıkları cenaze törenine telgrafla taziyelerini bildirirler (Mungan 2017:11).

Masalları eserlerine taşınması ve bu metinleri dönüştürmesiyle dikkat çeken bir diğer yazar, İhsan Oktay Anar’dır. Yazarın *Efrasiyâb’ın Hikâyeleri* adlı eserinde Cezzar Dede ile Ölüm arasında hikâye anlaşması yapılır. Cezzar Dede’nin anlattığı hikâyelerden birisinin başlığı “Şarap ve Ekmek”tir. Yazar, bu metinde “Kırmızı Başlıklı Kız” masalının paradisini yapar. Sütinesinin sandığındaki kırmızı ve beyaz kıyafetleri giyen Bestenur, babasına üzüm suyu ve ekmeği götürmek için yola koyulur. Yolda “melun bir yaratık” tarafından engellenir ve tuzağa düşürülür ve yemeği götürmesine de engel olunur. Sütine Bestenur’a kıyafetleri verirken, bunların “büyükannesini bir kurt yediği için hayatta kendisini bekleyen bütün tehlikeleri idrak etmiş, bu nedenle ömrünü sadece iffetini korumaya adanmış küçük bir kıza” ait olduğunu söyler (Anar 2007:45). Ömrünün son yıllarında kırmızı beyaz renkli kıyafetleri o zaman bir çocuk olan sütineye veren kadın, herkesçe bilinen “kırmızı başlıklı kız”dır. “Şarap ve Ekmek”te anlatılan bu metin, “Kırmızı Başlıklı Kız” masalının içeriğinin değiştirilerek yeniden yazılmasıdır. Metinsel dönüşümde masalın kurgusu sabit kalmış; sadece “Kurt ile Kırmızı Başlıklı Kız”ın diyalogu değiştirilmiştir:

“Bestenur irkilerек, “Sen de kimsin?” diye sordu. Melun ise ona, “Ben senin babanım,” diye bir yalan kıvırdı. Bunun üzerine küçük kız sevinçle, “Babacığım! Ben senin küçük kızın Bestenur’um! Bu ekmele üzüm suyunu sütineme sana gönderdi. Al! Ye ve iç!” diye bağırdı. Kötü niyetli yaratık bunları reddetmedi; ekmekten bir parça koparıp yemeye başladı ve şişeden dolu dolu birkaç yudum aldı. O yiyip içerken küçük kız merakla inceliyordu. Sonunda dayanamayıp sordu: “Babacığım! Elbiselerin ne kadar güzel! Timsah derisi iki renk ayakkabıların, kaşmir ceketin ve geniş kenarlı devetiyü şapkan harika! Neden bu kadar güzel giyindin?” Beriki ise, “Ben şöhret ve itibara açım. İnsanlar görünüşüme aldandıp bana saygı duysunlar diye böyle giyindim,” dedi.”

(Anar 2007:46).

Metinlerarasılık yöntemiyle masalların yeniden yazılması metnin dönüştürülmesini zorunlu kılar. Değiştirilmeyen ve yeniden yorumlanmayan bir metnin postmodernizmle ilişkilendirilmesi mümkün değildir. Geçmişin ortak bilinçaltı olarak kabul edilebilecek masalların güncelle taşınması değişmeyen insan karakter özelliklerinin hatırlanma arzusu olarak düşünülebilir. Orijinal metindeki hayat koşulları değişmiş olsa da bu edebî türün

hâlâ edebiyatta varlığını devam ettirilmesi gerçeküstünün alaysı dönüştürümü kolaylaştırması dolayısıyladır. Her iki yazarın eserinde dönüştürülen metinler Grimm Masallarından mülhemdir. Yazarların okurla kurmak istediği ironik dil ilişkisi açısından yaygın bilinen metinlere yönelmesi anlaşılır bir etkileşimdir.

1.2. Masalın Tür Yönünden Değiştirilmesi

Masalların daha kolay öğrenilmesi ve anlatılabilmesi için uygulanan yöntemlerden biri düzyazı şeklindeki bir metnin şiir şekline dönüştürülmesidir. Cahit Sıtkı Tarancı, arkadaşı Ziya Osman Saba'ya yazdığı mektubunda Abbas adlı şiirinin referansı olarak çocukluğunda dinlediği bir masalı gösterir:

“Vaktiyle, bilmem ne memlekette hüküm süren bir padişahın küçük oğlu, ancak rüyada gördüğü selvi boylu, sırma saçlı, mavi gözlü, son derece dilber bir kıza âşık olur ve sevgilisini bulmak ümidiyle yollara düşer. Bütün aşk masallarında olduğu gibi başına bir sürü felaketler gelecektir. Pek tabii değil midir? Aşk demek imtihan demektir. Ancak serden geçip yardım geçmeyen muradına nail olur. Bereket versin, daha ilk adımı bizim sevdalı şehzadeye uğurlu gelir. Bir kuyunun yanından geçerken ak saçlı bir ninenin kuyudan su çekmeye uğraştığını görünce dayanamaz, koşar, ninenin suyunu çeker. Buna son derece memnun kalan kadıncağz, şehzadenin sırtını okşar ve saçından kopardığı iki teli ona vererek der ki:

-Oğlum, başın darda kaldığı zaman bu iki kılı birbirine çakarsın; bir dudağı yerde, bir dudağı gökte bir Arap çıkar karşına! Korkmayasın adı Abbas'tur. Karnın mı acıkmış? “Abbas!” demen kâfi. Derhal sana mükemmel bir sofraya kurar. Yırtıcı hayvanlar arasında mı kaldın Abbas'tan başka kimse kurtaramaz seni. Uykusuz gecede yârin hicranıyla mı yanıyorsun Abbas ne güne duruyor? Sevgilin ne kadar uzakta olursa olsun alıp getirir seni şad eder. Bu iki kılı iyi muhafaza et oğlum. Onlar sayesinde selamete çıkacaksın. Ve şehzademiz ninenin elini öperek yoluna devam eder.”

(Durmuş 2015: 228).

Masalda adı geçen “Abbas” ile Tarancı'nın askerlikteki emir eri aynı ada sahiptir. Abbas'ın samimiyeti şaire çocukluğundaki masalı hatırlatır. Tarancı, masal kahramanı Abbas'a benzeyen emir erinden yola çıkarak bu metni şiir şeklinde yeniden yazar (Karakas 2012:140):

*“Haydi, Abbas, vakit tamam;
Akşam diyordun işte oldu akşam.
Kur bakalım çilingir soframızı;
Dinsin artık bu kalp ağrısı.
Şu ağacın gölgesinde olsun;
Tam kenarında havuzun.
Aya haber sal çıksın bu gece;
Görünsün şöyle gönlümce.*

*Bas kırbacı sihirli seccadeye,
Göster hükmettiğini mesafeye
Ve zamana.
Katıp tozu dumana,
Var git,
Böyle ferman etti Cahit,
Al getir ilk sevgiliyi Beşiktaş'tan;
Yaşamak istiyorum gençliğimi yeni baştan "*

(Tarancı 2017:157)

1.3. Masalların Görsel İletişim Alanına Aktarılması

Masalların türsel değişime uğradığı diğer bir alan senaryolaştırılarak televizyon veya sinema dünyasına aktarılmasıdır. Teknolojik gelişmelerin insanı giderek aynılaştıran tesirine karşı geleneksel kültürü yansıtan metinlerin görsel dünyaya taşınmasıyla yerel unsurları korumak mümkün olabilmektedir. "Keloğlan Masalları"nın televizyon dünyasına yeniden aktarılması ile milli kültüre ait pek çok özellik görsel bir kurgu içinde çocuk seyircilere aktarılabilir. Keloğlan çizgi filminde yazılı metindeki kurgu değiştirilmeden yeniden yazılmıştır. Metne eklenen yeni karakterler ve temalar Keloğlan'ın masaldaki esas rolünü sabit bırakmıştır. İçeriğe eklenen Uzun ve Huysuz tipleri kurguyu zenginleştirmiş ve Keloğlan'ın problem çözme kabiliyetinin öne çıkarılmasında etkili olmuştur (Bayraktar 2014: 242).

Masalların güncellenmesinde uyarlamaların önemli bir rolü bulunmaktadır. Çocuk edebiyatı açısından bu türün yeniden yazılması yaş, dil becerisi ve değer kavramları açısından elzemdir. Evrim Ölçer Özünel, masalların sözlü kültürden yazılı kültüre aktarılmasının yeterince önemsenmediği ve yaygınlaşmadığı üzerinde durur. Araştırmacı, Halkbilimi çalışmalarındaki arşivci yaklaşımın masalın doğasına aykırı olduğu görüşündedir. Halktan derlenen masalları ham haliyle arşivde tutmak Özünel'e göre poşetlenip dondurulmuş ürünler gibidir:

"Nedense zamanla bu bir alışkanlığa dönüşmüş ve masalla ilgili farklı açılımların önü, varlığı sözlü kültürün sürdürülebilirliği ile yakından ilişkili halkbilimi disiplini araştırmacıları tarafından kesilmiştir. Oysaki Türk coğrafyasında onuncu yüzyıldan itibaren dolaşımda olan pek çok masal ya da anlatı türünün çevirileri ve özgün ürünleri bulunmaktadır."

(Ölçer Özünel 2011:63).

İnsanlığın sözlü kültür miraslarından biri olan masalın eskimeyen bir tür olarak kendisini güncellemesinin altında yatan sebeplerden biri gerçeklikten uzaklaşma ve hafifleme arzusu olabilir. Çocuk hafızasındaki neşeli zamanları hatırlatan bu özelliği, yetişkinlerin de kendi hayatlarında bu türü sıcak bir tutumla yaşatmasında etkili olabilir. Asırlar ötesinden gelen hayal kurabilme becerisini içinde canlı tutan masalı yazarlık uğraşısı olarak değerlendirmek ve metot olarak bu çabayı somutlaştırmak, halkbiliminin kültürün sürdürülebilirliği önerisine katkıda bulunabilir.

2. Derlenmiş Masalları Çocuklar İçin Yeniden Yazmanın Bir Tekniği Olabilir mi?

Edebî türler arasında masallara ülke çerçevesinde bakıldığında Alman masallarının diğerlerine nispetle daha çok tanındığı ileri sürülebilir. Grimm Masallarının Türk yazarların eserlerinde yer almasında da benzer bir tesirin olduğunu düşünmek olasıdır. Buna karşılık Türk masallarının dünya yazarları tarafından metinsel bir iletişim açısından kullanılması yaygın olmadığı gibi kendi ülkesinde bile unutulma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Evrim Ölçer Özünel, Türk masallarının edebiyat dünyasında saygın bir yere ulaşamamasını sözlü kültürün yazı diline aktarılmasında yaşanan aksaklıklar ve yeni bir devlet düzenine geçişin yarattığı kültürel kopuklukta görmektedir:

"Masal bir yandan halk arasında anlatılmaya devam edilirken bir yandan da kentin kültür mirası içinde görülmeye başlamıştır. Oysaki Osmanlı döneminde oldukça erken dönemlerde dolaşıma girmiş olan yazılı masal geleneği daha sonraları gözden düşmüş hatta yirminci, on dokuzuncu yüzyıldan sonra özellikle Avrupa kökenli olanlar dışında masal kentin kültürel dolaşım ve tüketim ağına neredeyse hiç girememiştir. Bu nedenle masal hala köyde ve kırdan aranmakta ve kentin tükettiği ve ürettiği masallar pek fazla dikkate alınmamaktadır."

(Özünel 2011:66).

Somut olmayan mirasın aktarılmasında önemli bir rol oynayan masalların başta çocuklar olmak üzere yaygın bir şekilde okunması ve bu faaliyetin nesiller boyu devam ettirilmesi ulus kimliğinin korunması açısından önemlidir. Yayın dünyasında kitapla ilgili web sitelerinin arama butonuna "çocuk masalı" başlığıyla girildiğinde ilk sayfalarında Türk masallarına dair bir kitap adı çıkmamaktadır (kitapyurdu.com; idifix.com; hepsiburada.com 25.06.2018'de erişildi). Web sitelerinde masal türü olarak adı çıkan kitapların önemli bir bölümü yabancı kökenli, masal kurgusunda yazılmış edebî masallar veya Orta Asya Türklerine ait kitaplardır. Kitap sitelerindeki mevcut durum, Türk masal kitaplarıyla okuyucunun buluşabilmesi açısından bir sorun olduğunu düşündürmektedir.

Yazarlığı besleyen önemli kaynaklardan biri kendisinden önce yazılmış metinlerle ilişki kurma ve bu metinlerden hareketle yeni veya eski bir kurguda kurmacayı oluşturmaktır. Dolayısıyla yazarların eserleri başka metinleri doğrudan ya da dolaylı yoldan hatırlatır. Çocuk edebiyatı için masalların yeniden yazılması veya düzenlenmesi yetişkin edebiyatından farklı bir çalışmayı gerektirir. Bu açıdan bakıldığında Halk Edebiyatı saha çalışması yapılarak derlenmiş sözlü masalların çocuk okuyucuların anlayabileceği düzeye getirilmesi için yeni bir çalışma sahasına ihtiyaç duyulur.

Derlenmiş masalların yeniden yazılması düşüncesinde masalların tahrif edilmesi değil, bu türün daha geniş bir kitleye hitap etmesi arzulanmaktadır. Çocuklar için masalların yeniden yazılması söz konusu olduğunda akla gelen ilk isimlerden birisi Hans Christian Andersen'dir. Andersen, derlediği masallardaki sözlü kültüre mahsus söyleyişi muhafaza ederek kurgudaki aksaklıkları gidermeyi başarabilmiştir (Raynard 2012:170). Ünlü masal yazarı edebî yazım tekniği ile derlenmiş sözlü halk masallarını birleştirerek yeni bir masal yazma yöntemi bulmuştur. Yazarın tekniğindeki başarı eserinin yüzden fazla dile çevrilmesiyle ödüllendirilir.

Masalların yeniden yazılmasına dair diğer bir çalışma metodu Grimm kardeşlere aittir. Grimm kardeşlerin derledikleri masalları yeniden gözden geçirmelerinde, kurgu ve kurmacalarına dair yaptıkları ekleme ve değişikliklerde bu metinlerin okunması ve yayılması isteği bulunur. Grimm kardeşler, Alman kültürünün halkın hafızasından kaybolup gitmesine engel olmak isterler. Grimmeler, Alman edebiyatını Alman kültürüyle ilgili geçerli hakikatlerin deposu olarak görmüşlerdir. Eski Alman edebiyatının filolojik köklerinin kavranmasıyla kanunlar ve inançlar arasındaki bağı koruma imkânını yaratacağını düşünmüşlerdir (Zipes 2007: 12).

Yukarıda aktarılan bilgiler ışığında Türk masallarının usta anlatıcılardan derlenenlerinde dahi çocuk okuyucular açısından onların dil ve zihinsel gelişimlerine göre yeniden gözden geçirilmeleri gerekmektedir. Saim Sakaoğlu (2002), Pertev Naili Boratav'ın (2007) derleme sözlü masalları ile Umay Türkes Günay'ın (2011) çalışmasındakilerin kurgusu, dilin kullanılışı, gerçeküstüne geçiş ve kurmacanın atmosferi açısından oldukça farklıdır. Bu çalışmada derlenmiş masalların özellikle çocuk okuyucular tarafından anlaşılır olabilmesi için yapılacak teklifler çocuğa görelilik çerçevesinde kurgu, dil ve yeniden yazmanın örneklendirilmesi başlıkları etrafında yapılacaktır.

2.1 Kurgu

Genel olarak Türkiye'de halkbilim alanında yapılan masal derlemeleri için kaydedilmiş metinlerde masalı anlatan kişinin sosyal konumu, eğitim düzeyi, edebiyatın temel özelliklerine dair farkındalığı masaldaki tüm unsurları etkilemektedir. Türk edebiyatında Orta Asya kültürüne yönelik çalışan ilk yazarlardan birisi Ziya Gökalp'tir. İdeolojik prensiplerle yazdığı metinlerin yanı sıra çocukluktan itibaren kültürel varlığa dair yazdığı masalların bir kısmını nesir bir kısmını da manzum olarak yazmıştır. Ala Geyik, Küçük Şehzade, Ülker ile Aydın adını taşıyan masallar yazarın bu konuyla ilgili yaptığı çalışmaları arasında yer alır. Yazarın bu masalları yazarken Türklüğün ana yurttaki kültürel birikimiyle irtibat kurmak istediği açıktır (Sınav Uğurlu 2009:1029). Bu alanda çalışan diğer bir isim, Ziya Gökalp ile aynı dönemden Ömer Seyfettin'dir. Eski masal ve efsaneleri hikâye diline aktarma yönteminde düzyazının gereklerini hissî planda iyi gerçekleştirmiş nadir yazarlardandır (Kaplan 1986:54; Turhan Tuna 2013:1352).

Masalın iyi bir tesir bırakabilmesi açısından teknik özelliklerinin iyi kurgulanmış olması gerekir. Saim Sakaoğlu herkesin masal anlatamayacağı ve bunun bir kabiliyet işi olduğu üzerinde durur. İyi anlatılmayan/yazılmayan bir eserin dinleyici/okuyucu üzerinde etkisinin istenen doğrultuda olamayacağı açıktır:

“Nasıl ki 3-5 saat içinde saz çalmayı öğrenmek mümkün değilse, şöyle böyle bilinen masalı anlatmakla da masalcılık öğrenilemez. Masalı tam bilmek kadar onu iyi anlatmak da gerekli şartlardandır. Bizim gibi, pek çok masalı bütün teferruatıyla bilen kişiler hiçbir zaman iyi bir masal anlatıcısı olamazlar. Zira masal bilmek ayrı şeydir, anlatmak ayrı şey... İyi bir masalçı her şeyden evvel kendisini karşısındakine kabul ettirmek zorundadır. Anlatışındaki açıklık ve devamlılık masalçıyı bize sevdirebilir. Devamlı olarak masal anlatan bir kişinin bu hususları taşıyacağı tabiidir.”

(Sakaoğlu 2007:130)

Saim Sakaoğlu'nun derlediği masalların usta bir anlatıcıdan alındığı çok belirgindir. Masalların dili ve kurgusunda anlatımı bozan teknik bir aksaklık göze çarpmaz:

“Zamanın birinde adamın birinin tek oğlu varmış. Buna “Deli” derlermiş. Bu da korkusundan hiçbir yere çıkmazmış. Yaşı da on yedi, on sekiz varmış. Bu oğlan bir gün anasına der ki:

Ana benim ekmeğimi, yemeğimi yap, ben gurbete gideceğim.” (Sakaoğlu 2002: 375)

Umay Türkeş Günay’ın Elazığ yöresinden derlediği masallardan biri olan “Dallan Reyhanım Dallan” adlı masalın kurgusu genel itibariyle problemsiz olmakla beraber metinde konuşma öğelerinin hâkim olması metnin anlaşılmasını zorlaştırır:

“Bu şehzade bir iki üç bunu dinliyor: ‘Bu ne demek böyle, bu kız böyle söylüyor?’ diyor. Kız da şehzadenin kendisine baktığını biliyor; fakat o bir fukara, o bir padişah oğlu. Şehzade buna kızıyor, çerçi kıyafetine giriyor. Bir çekmece elmas, altın, küpe, mücevher alıyor. Çerçi diye kızın kapısına gidiyor. Kız da bunu anlıyor, şehzadeyi tanıyor. Bu, kapıda bağırırken, kız hemen çıkıyor, bunu çağırıyor, çerçiyi bahçeye alıyor, çekmeceyi açıyor ki ne mücevherler, akıl durur.”

(Türkeş 2011:184)

Bu paragraf, ilgili kaynaktan aynen alıntılanmıştır. Görüldüğü üzere paragraf bir işaret sıfatı ile başlar. Bu durum sözlü iletişime has bir özelliktir. Zira anlatıcıyı dinleyen/ler vücut dilinden metnin eksik kalan kısmını tamamlar. Oysa metne dönüşmüş bir masalda metin dışı bir bağlam yoktur. Konuşmanın aksine yazı dili bilinçli yaratılmış belirli kuralların denetimindedir. Yazı, birisinin söylediği ya da söylediği düşünülen sözcenin temsilidir (Ong 2014:103). Yazı dili açısından bir paragrafın işaret sıfatıyla başlatılması doğru değildir:

“Kız da bunu anlıyor, şehzadeyi tanıyor” (Türkeş 2011:184) cümlesi çocuğa görelilik ilkesiyle şu şekilde somutlaştırılarak yeniden yazılabilir: *“Kız kapıdan bir ses duyar. Dikkatlice dinler. Aaa bu şehzadenin sesi! diye düşünür.”* İlkokul ikinci sınıfa kadar olan çocuk okuyucular için metnin basitleştirilmesi, konuşma cümlelerine ağırlık verilmesi ve somut kavramlar etrafında düşünülmesi esastır (Çer 2016: 150). Dolayısıyla Türkeş’in çalışmasında yer alan derlenmiş masallara benzer metinler üzerinde bu ilkeler doğrultusunda çalışıldığında çocuk okuyucunun metni anlaması kolaylaşacaktır.

Umay Türkeş'in çalışmasında yer alan "Dallan Reyhanım Dallan" masalından yapılan alıntıda kızın fakir olmasının belirginleştirilmesi, sınıfsal bir yapıyı işaret etmesi açısından sakıncalıdır. Nitekim *Külkedisi* masalında Cinderella'nın prens ile arasındaki sınıfsal fark onun gizemli bir kız olarak gösterilmesiyle silikleştirilir. Nihayetinde aşk, toplumun farklı iki kesimini birleştiren, sosyal statü farkını ortadan kaldıran bir unsura dönüşür. Tüm engellere rağmen Cinderella'nın prens tarafından bulunması adalet fikrinin sağlamlaşmasında önemli bir rol oynar. "Dallan Reyhanım Dallan" masalında da aşk teminin yanı sıra genç kızın akıllı olması ve sürekli şehzadeyi sınava tutması öne çıkarılarak “fukaralık” ortadan kaldırılabilir. Böylelikle bunu okuyan bir çocukta aklını kullanarak birçok şeyi başarabileceği düşüncesi oluşturulabilir. Örnekteki masalda görüleceği üzere derlenmiş bazı masalların anlatıcılarının metinlerinde kurgu ve kurmaca açısından aksaklıklar bulunur. Konuşma diline mahsus özelliklerin yazı dilinde

oluşturduğu anlam boşlukları bu tip metinlerin anlaşılmasını zorlaştırır. Yetişkin anlatıcıların yaş farkı gözetmeksizin dinleyicilere yönelik oluşturduğu masalların çocuk okurlar tarafından kolayca anlaşılması pek olası değildir. Akademi dünyasında çocuk edebiyatı kuram ve teorilerine yönelik pek çok çalışma yapılmıştır. Bu araştırmalardan elde edilen birikim, çocuk edebiyatına yönelik yazarlık atölye çalışmalarında kullanılabileceği gibi yayın dünyasındaki kitapların editörlüğünde işlevsel bir duruma getirilebilir.

2.2. Yöresel Dil Özellikleri

Bir masalda yöresel bir bölgenin ağızına ait kelime, fonetik vb. özellikler bulunuyorsa bu masalın dili Türkiye’de herkesin anlayabileceği standart Türkçeye veya okur olarak düşünülen çocukların yaşına uygun bir hâle getirilebilir:

“ Bi ananın bi bubanın bir tek çok kıymatlı gızı varmış. Her gün kız nehire gidiyormuş. Böle bir nehir geçiyormuş. Nehirden su doldurmaya gidiyormuş ki aah ah talihsiz ordan nehirden bir guru kelle geçiyormuş. Diyomuş ki buna aah ah gadersiz talihsiz kız diyomuş.

Hindi anasına bubasına söylemezmiş kız. Gelirmiş her gün öle dermiş her gün öle dermiş. Demiş ki gızım demiş, günden güne sararıp solarmış kız. Gızım demiş, bak sen tek bir gızısın, sen niden sararıp soluyorsun. U zaman demiş ki anacını demiş ki guru kelle geçiyo şeyden çaydan bene öyle diyo demiş.”

(Önal 2011: 371)

Muğla’dan derlenen bu masal, yöresel ağız özellikleri ve içerik yönünden farklı bir varyantı Pertev Naili Boratav tarafından derlenmiştir:

"Bir varmış, bir yokmuş. Evvel zaman içinde bir karı, bir koca varmış. Bunların dâr-ı dünyada bir tek kız evlatları varmış.

Bu kızcağız her gün çeşmeye gider, bir bakraç su getirirmiş. Gene bir gün çeşmeye gitmiş, bakracını doldurmuş gelirken bir serçe kuşu çeşmenin taşına konmuş, kıza:

'Ah kız, vah kız. Kırk gün bir ölünün başını bekleyeceksin kız...' demiş. Kız da:

'Git, toprak başına... Benim giydiğim şim, yediğim pirinç' diye cevap vermiş.'

(Boratav 2007:198)

Yukarıdaki alıntılarda görüleceği üzere masalda kullanılan dile yapılacak müdahaleyle metin daha geniş bir okuyucu kesimi tarafından anlaşılabilir hale getirilebilir. Metnin hazırlanacağı yaş grubu dikkate alınarak bir düzenleme yapılması elzemdir. Masal türünde bir metin üzerinde çalışılırken teknik olarak üzerinde durulması gereken hususlarda bazı temel kuralların hatırlanması gerekir. Kahraman, anti kahraman, gerçeküstü unsur, masalın geçeceği yer, masalın öğreteceği ders, masalın olay örgüsü, mutlu sonun şekli olacak gibi hususların metinsel dönüşümde dikkate alınması gerekir.

2.3. Yeniden Yazma

Yücel Feyzioglu, derlenmiş sözlü halk masallarını çocuklar için yeniden yazan bir yazardır. Feyzioglu, “Masallar Çocuklar İçin Neden Gereklidir?” başlıklı yazısına Azerbaycan’ın ünlü şairlerinden Samet Vurgun’un “Elden düşürmeyecekleri nağıllar (masallar) yazalım balalarımıza” sözleriyle başlar. Bu cümle yazarın yazarlık uğraşısının bir özeti gibidir. 1974’ten bu yana Altaylar’dan başlayarak Türklerin yaşadığı topraklardaki hikâye ve masalları derleyen Feyzioglu, bunları *Kardeş Masallar* başlığıyla otuz iki kitap olarak yayımlamıştır. Almanya’da Andersson Yazarlık Akademisini bitiren Feyzioglu, çocuğa görelilik, masal terminolojisi, metin düzenlemesi gibi birçok teknik hususu derlenen metinlere uygular ve bu şekilde masalları yeniden yazar (<http://www.yucelfeyzioglu.de/index1.php> son erişim tarihi 25.06.2018).

Feyzioglu’nun çalışma şeklini bu sahada yazmak isteyenlerle paylaşmak istediğine dair bir uygulaması da bulunmaktadır. Derlenmiş bir masalın çocuklar için yeniden yazılırken hangi hususların dikkate alınması gerektiği Pürüş *Batur ile Aksıla* adlı kitapta örneklendirilmiştir. Feyzioglu, yeniden yazdığı *Saran ile Yumart* adlı Tatar masalının orijinal şeklini aynı kitaba ekleyerek benzer çalışma yapmak isteyen yazar adaylarına yol göstermiştir (Feyzioglu 2000).

Pürüş Batur ile Aksıla kitabının künyesinde yayınevinin belirttiği çocuk yaş aralığı ‘okul öncesi’ şeklinde geçer. Bu bilgiden hareketle eser, 4-6 yaş arası çocuklara okunmak üzere tasarlanmıştır. Bu yaş çocukları yalın ve duru anlatımdan hoşlanırlar. Günlük hayatta kullanılmayan deyim ve sözcükleri anlamakta güçlük çekerler. Bu yüzden masal metninde konuşma diline yakın cümlelerin yer alması gerekir. Sözcük ve cümlelerin kısa olması ve anlatımın basit olması istenir. Bu basitlikten doğacak mizah çocukların kitapları sevmesinde önemli bir hususiyettir (Çer 2016:150).

2.3. a-Saran ile Yumart Derlenmiş Masal Metni:

“Bu hadise çok eski zamanlarda olmuş. Bir aulda (köyde) iki komşu yaşarmış. Birinin adı Saran, birinin adı Yumart imiş.

İki komşu bir gün seyahate çıkacak olmuşlar. Az gitmiş, çok gitmiş, acıkıp bir yerde yemek yiyecek olmuşlar. Yumart ekmeğin çıkını açıp, koymuş ortaya. Saran ise çıkının bağını açar gibi gözükiüp, açmak istememiş. Sonra da ilave etmiş:

“Bunun ağzını çok sıkı bağlamışlar. Anlaşılan, bu gidişle hep senin nevalenden yiyeceğiz.”

“Olur, önemli değil; buyur ye,” diye Yumart karşılık vermiş.

Başlamışlar Yumart’ın getirdiklerini yemeğe. Sonra da uyumuşlar. İkinci gün, üçüncü gün derken, Yumart’ın nevalesi bitmiş. Bunu gören Saran, kendi yiyeceklerinden ona vermemek için, gecenin bir zamanında arkadaşını uykuya verip, kaçıp gitmiş. Sabahleyin uyandığında arkadaşını göremeyen Yumart durumu anlamış ve yola koyulmuş. Bir müddet yol aldıktan sonra yolu bir ormana düşmüş. Yıkık dökük bir eve rastlamış. İçeri girmiş, kimsecikler

yokmuş. Sedirin üstünde bir parça ekmek varmış. Ekmekten bir parça koparıp yedikten sonra, sedirin altına girip beklemeğe başlamış."

(Feyzioğlu 2000: 19)

2.3. b-Yücel Feyzioğlu'nun Yeniden Yazdığı Metin:

"Günün birinde bu köyde iki genç arkadaş yaşamış. Birinin adı Saran ötekinin adı Yumart. İki komşu, iki samimi arkadaş. Birgün baş başa vermişler.

Yumart: "Yahu kardeşim, iş yok, aş yok, meslek yok. Hayat böyle geçer mi?" demiş. "Bir şeyler yapmalıyız!"

Saran: "Ne yapalım, hırsızlık mı? Var mı bir önerin?" diye sormuş.

"Hele bir yola çıkalım," demiş Yumart. "Yol bizi nereye götürürse. Şansımıza ne çıkarsa..."

Böylece karar verip ekmek torbalarını almış, yola koyulmuşlar. Az gitmiş çok yorulmuşlar, çok gitmiş az. Vara vara bir ormana varmışlar. Karınları aç, yorgun düşmüşler.

Saran: "Oturalım bari" demiş. "Oturup karnımızı doyuralım."

Bir Pınarbaşı bulup oturmuşlar. Yumart derhal ekmek torbasını açıp ortaya koymuş. Saran ise açar gibi görünüp kendisinininkini açmamış. Yumart fark etmesin diye de: "Bu meretin ağzını amma sıkı bağlamışlar, açamadım," demiş.

Yumart: "Ah, benimkini yeriz, sonra da sıra seninkine gelir," demiş. Yemiş, uyumuşlar. Ertesi gün de, sonraki gün de Yumart'ın ekmeğini yemişler. Torbada artık yiyecek kalmamış. Bunu gören Saran gecenin bir yarısında arkadaşını uykuda bırakıp kaçmış...

Sabah uyandığında Saran'ın kayıplara karıştığını gören Yumart durumu anlamış. Anlamış ama: 'Yahu başına bir şey gelmiş olmasın?' diye biraz da kuşkuya düşmüş. 'Ben annesine ne cevap veririm? Onu yola çıkaran benim?' diye telaşa kapılıp onu aramak için yola koyulmuş. 'Bu sersemi nerede bulurum, yoksa herkese rezil olurum...'

Az gitmiş uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş, bir akşamüstü yine bir ormanın kıyısına gelmiş. Ortalıkta ne in var ne cin. 'Geceyi tek başıma nerede geçireyim?' diye düşünürken bir mağara görmüş. Hemen içeri girmiş. Aaa!.. Mağaranın içi bir ev gibi: Orta yerde bir soba, kenarda sedirler... Raflar, küp ve birkaç kap kaşık; ama içeride kimsecikler yok. Sobanın üstünde kocaman bir somun duruyormuş. Somundan bir parça koparıp ağzına atmış, sedirin altına saklanmış. 'Bakalım gelen giden olacak mı?'"

(Feyzioğlu 2000: 22)

Görüldüğü üzere derlenmiş masalda belirgin bir unsur olan sözlü kültüre mahsus aktarılmayan “Bu hadise çok eski zamanlarda olmuş. Bir aulda (köyde) iki komşu yaşarmış. Birinin adı Saran, birinin adı Yumart imiş.” yerine “Günün birinde bu köyde iki genç arkadaş yaşarmış. Birinin adı Saran ötekinin adı Yumart. İki komşu, iki samimi arkadaş. Bir gün baş başa vermişler.” şekline dönüştürülmüştür. Yazı disiplini açısından okuyucu ve yazar iletişimine elverişli hale getirilen metinde kurguya hiçbir şekilde müdahale edilmemiştir. Masalın derleme metninde belirtilmeyen seyahat nedeni Feyzioğlu'nun yazdığı metinde izah edilir:

2.3. a-Derlenmiş metin:

“İki komşu bir gün seyahate çıkacak olmuşlar. Az gitmiş, çok gitmiş, acıkap bir yerde yemek yiyecek olmuşlar. Yumart ekmek çıkını açıp, koymuş ortaya. Saran ise çıkının bağını açar gibi gözükiüp, açmak istememiş.”

2.3. b-Feyzioğlu metni:

“Yumart: “Yahu kardeşim, iş yok, aş yok, meslek yok. Hayat böyle geçer mi?” demiş. “Bir şeyler yapmalıyız!”

Saran: “Ne yapalım, hırsızlık mı? Var mı bir önerin?” diye sormuş.

“Hele bir yola çıkalım,” demiş Yumart. “Yol bizi nereye götürürse. Şansımıza ne çıkarsa...”

Böylece karar verip ekmek torbalarını almış, yola koyulmuşlar. Az gitmiş çok yorulmuşlar, çok gitmiş az. Vara vara bir ormana varmışlar. Karınları aç, yorgun düşmüşler.”

(Feyzioğlu 2000:22)

Derlenmiş metindeki diyalog sayısı yeniden yazılan metinde çoğaltılmış ve kurmaca zenginleştirilmiştir. Böylelikle Yumart'ın cimriliği metinde somutlaştırılmıştır. Feyzioğlu, çocuk okurlar açısından özellikle somut işlemler döneminde cimriliğin kavranabilir olması için çocuğa görelilik ilkesini dikkate almıştır. Yazar, yeniden yazdığı metinde, zamana dair kullandığı kelimeleri masal terminolojisinden hareketle eklemiştir. Derlenen masaldaki “Bir müddet yol aldıktan sonra yolu ormana düşmüş.” cümlesi yeniden yazılan metinde “Az gitmiş uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş, bir akşamüstü yine bir ormanın kıyısına gelmiş.” şeklinde değiştirilirken masal türüne mahsus kelime hazinesi eklenmiştir. Bu şekilde derlenen masal, yeniden yazıldığında metnin hacmi büyümüş ve tek bir masalda bitirilememiştir. Yazar tarafından eklenen unsurlar masalın orijinal metnindeki kurgu bozulmadan yapıldığından içerikteki anlam ikinci metne aynı şekilde taşınabilmiştir. Yazarın kitabındaki cümle yapıları ve kelimelerin çocuğa görelilik ilkesinden hareketle yazıldığı açıkça görülür. Feyzioğlu'nun yeniden yazdığı masala eklediği unsurlar metne görsel özellikler katmış, okuyan ya da dinleyen çocuğun zihninde tasavvur edebileceği bir yapıya kavuşmuştur:

2.3. a-Derlenmiş metin:

“Sabahleyin uyandığında arkadaşını göremeyen Yumart durumu anlamış ve yola koyulmuş. Bir müddet yol aldıktan sonra yolu bir ormana düşmüş. Yıkık dökük bir eve rastlamış. İçeri girmiş, kimsecikler yokmuş. Sedirin üstünde bir parça ekmek varmış. Ekmekten bir parça koparıp yedikten sonra, sedirin altına girip beklemeğe başlamış.” (Feyzioğlu 2000)

2.3. b-Feyzioğlu metni:

“Az gitmiş uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş, bir akşamüstü yine bir ormanın kıyısına gelmiş. Ortalıkta ne in var ne cin. ‘Geceyi tek başıma nerede geçireyim?’ diye düşünürken bir mağara görmüş. Hemen içeri girmiş. Aaa!.. Mağaranın içi bir ev gibi: Orta yerde bir soba, kenarda sedirler... Raflar, küp ve birkaç kap kaşık; ama içeride kimsecikler yok. Sobanın üstünde kocaman bir somun duruyormuş. Somundan bir parça koparıp ağzına atmış, sedirin altına saklanmış. ‘Bakalım gelen giden olacak mı?’”

(Feyzioğlu 2000)

Görüldüğü üzere birinci metinde bahsi geçen ev, ikinci metinde mağara gibi bir yere dönüşmüş ki bir çocuk için bu mekân daha ilginçtir. İç konuşmalarla karakterin düşünceleri basit bir yapıyla verilirken, ses unsuru ihmal edilmeyerek dinleyici/okur çocuğun dikkati canlı tutulmuştur. Metinsel dönüşümde iç içe geçmiş bileşik cümleler kullanılmadığı gibi tasvirler bir çocuğun anlayabileceği sadelikte tutulmuş fakat merak unsuru ihmal edilmemiştir. Tasvir cümleleri iç konuşmalarla desteklenerek metne hareket unsuru eklenmiştir. İki metinde yer alan ekmekle ilgili cümlelere çocuğun dünyasına uygunluk açısından bakıldığında yeniden yazılan metinde bu hususun dikkate aldığı görülmektedir. Bir çocuk, sedirin altına girdiğinde “beklemek” yerine “saklanmak” kelimesini anlamaya daha yatkındır. Çünkü çocuk oynar ve oyunlarının içinde saklanmak kelimesi vardır. Çocuklara yönelik hazırlanan kitaplarda kendi yaşantısından göreceği cümleler metne ısınmasını ve sevmesini kolaylaştıracaktır.

Sonuç

Güzel sanatların bir şubesi olan yazarlık, bugüne kadar akademik dünyanın dışında tutulmuş ve kendi kendisine yeten bir uğraşı olarak nitelendirilmiştir. Üniversitelerin güzel sanatlar fakültelerinde uygulamalı bir alan olarak öğretilen müzik, tiyatro ve resim gibi branşlar sanatta ön eğitim ve bilginin güvenilirliği açısından akademik birikime teslim edilmesine karşın yazarlık bu yapının dışında tutulmuştur. Dünya ile beraber Türkiye’de yazarlığa dair temel ilkelerin teorik ve uygulamalı bir şekilde öğretilebileceğine dair fikrî zeminin oluştuğu ileri sürülebilir. Çocuklar için yazılacak kitaplarda kültürel mirasın aktarılmasına yönelik yazarlık atölyelerinde özel bir çalışma sahasına ihtiyaç bulunmaktadır. Hâlihazırda kurs düzeyinde gerçekleştirilen bu öğretim programının daha uzun süreli bir programla akademik dünyanın içine taşınması gerekmektedir. Alanında başarılı çocuk kitabı yazarları ve akademinin birlikte hareket edeceği uygulamalı edebiyat çalışması çocuk okurlar için nitelikli eserlerin üretildiği bir adres haline gelebilir.

Halk Edebiyatı sahasındaki masal çalışmalarında ortaya çıkan binlerce metnin çocuk okurlar ve dolayısıyla yetişkinler tarafından yaygın olarak bilinmemesi onların edebiyata taşınmasını da aksatmaktadır. Bu durumda yazarlar, dünyada yaygın bilinen masalları eserlerinde işlemekte ve metnin yaygın olarak bilinmesinden hareket ederek okurla iletişim kurmaktadır. Yücel Feyzioğlu gibi akademik düzeyde yazarlık eğitimi almış çocuk kitabı yazarlarının eklenilebileceği bir lisans veya yüksek lisans çalışmasıyla çocuk edebiyatına dair bu birikim aktarılabilir bir bilgiye dönüştürülebilir. Konuya dair bilimsel çalışma prensiplerinin içeriği akademik dünyada çalışılmıştır (Çer 2016 & Karatay 2012). Bu edebiyatın içeriğine dair uzmanlık alanının belirlenmesi ve bu yapının yayın dünyasında ihtiyaç duyulan bir duruma dönüşmesi gerekir. Çocuklar için oluşturulacak bu çalışma alanı Türk Dili ve Edebiyatı bölümlerine kazandırılabilir. Bu dersin adı “Çocuklar İçin Yazmak ve Çocuk Kitabı Editörlüğü” olabilir. Mevcut lisans öğretim programında yer alan ‘Çocuk Edebiyatı’ dersi dört yıla yayılarak bu alanda uzmanlaşmak isteyen öğrenciye kariyerini oluşturma ve zenginleştirme imkânı yaratılabilir.

Kaynaklar

- Anar, İ. O. (2007). *Efrâsiyâb'ın Hikâyeleri*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Arıcı, A. F. (2004). "Tür Özellikleri ve Tarihlerine Göre Türk ve Dünya Masalları", *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 26, 159-169, Erzurum.
- Bayraktar, Z. (2014). "Geleneğin Güncellenmesi Bağlamında Masaldan Çizgi Filme Keloğlan Tipi Üzerine", *İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 49 (49), s.19-51.
- Boratav, P. N. (2007). *Zaman Zaman İçinde*, Ankara: İmge Yayınları.
- Çer, E. (2016). "Türkçe Öğretiminde Çocuğa Görelik İlkesine Uygun Edebiyat Yapıtlarının Önemi", *İlköğretim Online*, 15 (4). 1399-1410, <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/ilkonline/article/view/5000186822/5000173453>.
- Çer, E. (2016). *Çocuk Edebiyatı: 0-6 Yaş Çocuk Kitaplarında Çocuk Gerçekliği ve Çocuğa Görelik*, Ankara: Eğiten Kitap Yayıncılık.
- Durmuş, G. (2015). "Masaldan şiire ve Hikâyeye Cahit Sıtkı'nın Abbas Hikâyesini Metinselaşkınlık Kuramı'na Göre Anlamlandırma", *Folklor Edebiyat*, 21 (84), 223-232.
- Elçin, Ş. (1981). *Halk Edebiyatına Giriş*, Ankara: Kült. Bak. Yay.
- Emmez, B.C. (2008). *Sözlü Gelenekten Modern Masala: Çocuk Edebiyatında Masal Üzerine Halkbilimsel Bir İnceleme*, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Feyzioğlu, Y. (2007). *II. Uhusal Gençlik ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Bildiri Kitabı*, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi. 831-843.
- Feyzioğlu, Y. (2000). *Türk Dünyası Masalları 4, Pürüş Batur ve Aksıla Tatar Masalları*, İstanbul: Zeynel Abidin Makas Kitapevi,
- Hammel, K. (2014). *The Grimm Fairy Tales Rewritten With Feminist Perspectives Honors College*, Pace University
http://digitalcommons.pace.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1138&context=honor_college_theses 20.06.2018'de erişildi.
- Joosen, V. "Critical and Creative Perspectives on Fairy Tales: An Intertextual Dialogue" <http://wsufairytales.pbworks.com/w/file/72326321/Talairach-Vielmas%20Beautiful%20Maidens%20Hideous%20Suitors.pdf> (26.06.2018'de erişildi)
- Kaplan, M. (1986). *Hikâye Tahlilleri*, Dergâh Yayınları, İstanbul.
- Karakaş, R. (2012). "Cahit Sıtkı Tarancı'nın Eserlerinde Masalın İşlevi", *Karadeniz*, 4 (13), 135-155.
- Karatay, H. (2012). *Çocuk Edebiyatı Metinlerinde Bulunması Gereken Özellikler, Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı*, 81-127.
- Malafantis, K. & Ntoulia, A. (2011). "Rewriting fairy tales: New challenge in creativity in the classroom". *Extravío. Revista electrónica de literatura comparada*, núm. 6. Universitat de València
- Mungan, M. (2011). *Yedi Kapılı Kırk Oda*, İstanbul: Metis Yayınları
- Mungan, M. (2017). *Kırk Oda*, İstanbul: Metis Yayınları.
- Ong, J.W. (2014). *Sözlü ve Yazılı Kültür*, 5.basım, İstanbul: Metis Yayıncılık

- Ölçer Özünel, E. (2011). "Yazının İzinde Masal Haritalarını Okuma Denemesi: Masal Tarihine Yeniden Bakmak", *Milli Folklor*, 23 (91), 60-72.
- Önal, M. N. (2011). *Muğla Masalları*, Muğla: Muğla Üniversitesi Yay.
- Özdemir, G. (2010). "Metinlerarasılık Bağlamında İhsan Oktay Anar Romanlarının Geleneksel Anlatı Türleriyle İlişkisi", *19-25 Nisan Türk Dünyası Kültür Kongresi*, İzmir, 1-21
http://turkoloji.cu.edu.tr/YENI%20TURK%20EDEBIYATI/gulseren_ozdemir_metinlerarasilik_oktay_anar_romanlari.pdf 01.07.2018'de erişildi.
- Raynard, S. (2012). *Teller's Tale: Lives of the Classic Fairy Tale Writers*, USA: State University Of Newyork Press.
- Sakaoğlu, S. (2007). *Masal Araştırmaları*, 3. Baskı, Ankara: Akçağ yayınları,
- Tarancı, C. (2017). *Gün Eksilmesin Pencereden*, 6. baskı, İstanbul: Can Yayınları.
- Turhan, Tuna, S. (2013). "Sözlü Kültürden Yazılı Kültüre Bir Metin Aktarımı Örneği: Muğla'dan Derlenmiş Bir Efsane ile Kurumuş Ağaçlar Hikâyesinin Mukayesesi" *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* 8 (8) Yaz, 1347-1361, Ankara.
- Türkeş, Günay, U. (2011). *Elazığ Masalları ve Propp Metodu*, Akçağ Yay. Ankara.
- Uğurlu, Sınar, A. (2009). "İdeolog Şair Ziya Gökalp'in Kaleminden Masallar", *Turkish Studies* 4 (1-1) kış, 1025-1040.
- Yılmaz, B. H. (2013). *Masalların Dönüşü, Masalların Dönüşümü Çağdaş Türk Edebiyatında Grimm Masallarının Metinler Arası Kullanımları (Murathan Mungan Örneği)* Eskişehir: Eskişehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi
- Zipes, J. (2015). *Grimm Legacies: The Magic Spell of the Grimm's Folk and Fairy Tales*, USA: Princeton Univercity Press
- ...Fairy Tales and Tall Tales Tell it Again Read Aloud Anthology, *Core Knowledge Language Arts*, 2013, Newyork.